

УДК 323.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.28>**Г. Р. Матухно**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3677-369X>

здобувач III курсу аспірантури

за спеціальністю 052 «Політологія»

Дніпровського національного університету імені О. Гончара

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИКА ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Наразі практика функціонування сучасних передових демократичних держав наочно демонструє, що ефективна молодіжна політика є вагомим фактором підтримки демократичної політичної системи суспільства, слугує важливим чинником забезпечення її розвитку. Адже творчий потенціал молоді та її соціальний ресурс є однією з найважливіших основ модернізації суспільства та підвищення конкурентоспроможності держави. Крім цього, вагому значущість посідає необхідність створення умов для формування свідомих та відповідальних громадян, які виступатимуть носіями цінностей та діятимуть на підтримку демократичного ладу. З іншого боку, процес ефективної розробки, реалізації та коригування молодіжної політики є неможливим без участі самої молоді, – що підкреслюється реаліями молодіжної політики європейських держав. Разом з тим, важливо розуміти, що повноцінна реалізація принципу участі передбачає необхідність існування відповідних інституційних умов, які забезпечують впорядкування та регулювання суспільних взаємодій у загальноновизнаний спосіб. При цьому особливості функціонування відповідних інституційних механізмів впливають на політичний процес, зокрема, й на політичну участь населення. Не виключенням є й інституційні механізми, закладені в основу молодіжної політики, як окремого напрямку державної політики, повноцінна розробка, реалізація та коригування якої є неможливими без врахування потреб молоді. Саме тому актуальність нашого дослідження полягає у здійсненні спроби визначити основні етапи процесу інституціоналізації молодіжної політики, яка, своєю чергою, впливає на існуючі умови для забезпечення публічної політичної участі молоді. Водночас операціоналізація поняття «публічна політична участь» пов'язана із акцентуалізацією уваги у даній статті, передусім, на публічному вимірі політичних взаємодій, виражених у публічній сфері політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття політичної участі та її публічний вимір, використані у даній статті, розглядаються під

впливом робіт таких класиків політичної науки, як К. Пейтман [34], Б. Барбер [30], Р. Даль [7], К. Макферсон [33], Г. Алмонд [29], С. Верба [37] та Ю. Габермас [31]. Зі свого боку, врахування напрацювань західних дослідників з тематики молодіжної політики, – Л. Сіуралі [36], М. Янса та К. Де Бекера [32], у поєднанні із рекомендаціями Ради Європи [35], дозволяє оцінити різні етапи інституціоналізації вітчизняної молодіжної політики та їх вплив на забезпечення політичної участі молоді із врахуванням наявного європейського підходу. Так, у Європейській рамці молодіжної політики, розробленої під керівництвом Л. Сіуралі, відображено головні ціннісні орієнтири та основні завдання молодіжної політики Європи [36]. Зі свого боку, М. Янс та К. Бекер аналізують інструменти молодіжної роботи та їх вплив на участь молоді у житті суспільства [32].

У вітчизняному науковому дискурсі тематика еволюції молодіжної політики в Україні репрезентована публікаціями Є. Бородіна [2; 3], Б. Буяк [4], І. Гайденко [5], М. Головатого [6], М. Канавця [8], О. Каретної [9], Г. Коваля [10], Г. Щедрової [28] та ін. Зокрема, у статті врахована етапізація формування молодіжної політики, розроблена Г. Ковалем [10]. Своєю чергою, Г. Щедрова аналізує сам процес та виокремлює чинники, які впливають на еволюцію державної молодіжної політики в Україні [28]. Не менш важливим є врахування емпіричних даних, закладених в основу праць Є. Бородіна [2; 3]. Окремого застосування набувають нормативні акти з питань регулювання різних складових вітчизняної молодіжної політики, а також офіційні доповіді органів державної влади та міжнародних експертних комісій [1; 11–27]. Разом з тим, попри перелічені напрацювання, у вітчизняному науковому дискурсі спостерігається повільне доповнення наявного масиву напрацювань новими дослідженнями, присвяченими пройденим етапам та актуальним особливостям розвитку вітчизняної молодіжної політики. Крім цього, бракує досліджень, які розглядають процес інституціоналізації молодіжної політики у структурі взаємозв'язку із феноменом публічної політичної участі молоді.

Формулювання мети статті. Визначити основні етапи процесу інституціоналізації молодіжної політики як чинника впливу на рівень публічної політичної участі молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. З моменту здобуття незалежності у 1991-му році, в Україні тривали різні трансформаційні процеси, що сприяли як становленню та еволюції, так і призводили до регресу молодіжної політики. У нормативно-правовому вимірі, першим документом, який відображав позицію держави щодо молоді, стала Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні». Цим документом встановлювався пріоритет державної молодіжної політики на сприяння реалізації матеріальних, освітніх, культурних та соціальних потреб молоді [12]. Проте у першій редакції документу були відсутні будь-які положення щодо сприяння політичній участі молоді, розвитку волонтерства, громадської діяльності, забезпечення участі молоді у самих процесах розробки і реалізації державної молодіжної політики. У тексті спостерігається директивний характер сприйняття державної молодіжної політики, де молодь виступає її об'єктом. Слід звернути увагу й на декларативну роль зазначеного документу, який, хоч і затверджував офіційну позицію держави, на юридичному рівні не був актом прямої дії.

У 1993 році було прийнято Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Даним нормативно-правовим актом було окреслено рамкові норми фінансування заходів для молоді, закріплено гарантії працевлаштування, правового захисту, підтримки підприємницької діяльності. Визначалось, що молоддю є особи віком від 15-ти до 28-ми років. Уперше було введено норми, за якої органи державної влади отримали право фінансувати молодіжні громадські організації, передавати їм у користування будинки, споруди та майно, необхідне для здійснення їх статутної діяльності [25]. Проте у документі була відсутня процедура прозорого визначення молодіжних організацій, які можуть отримувати державну підтримку, а саме формулювання відповідних норм свідчить про необов'язковість надання такої підтримки [25]. Разом з тим, у 1991–1995 рр. на інституційному рівні відбувався процес створення фундаменту для подальшого розвитку молодіжної політики [28]. Так, на базі органів виконавчої влади було створено мережу структурних підрозділів з питань молоді. Крім цього, створювались центри соціальних служб для молоді [10, с. 118]. Було створено Національну раду з питань молоді при Президенті України [22], яка, хоч, на нашу думку, і мала закритий характер, на той час слугувала публічним визнанням необхідності забезпечення систематичної роботи над розробкою, реалізацією та

вдосконаленням державної молодіжної політики. Окремо важливо згадати і про заснування Українського науково-дослідного інституту проблем молоді, який мав відповідати за створення наукового підґрунтя для подальшого формування молодіжної політики.

Вересень 1996-го року охарактеризувався здійсненням реорганізації Міністерства у справах молоді і спорту на Міністерство України у справах сім'ї та молоді. При цьому, якщо раніше молодь і спорт розглядались як взаємопов'язані, але два окремі сектори, що координувалися одним міністерством, то реорганізація стала демонстрацією зміни сприйняття державою ролі і місця тогочасної державної молодіжної політики. Зокрема, вона починає сприйматися як складова сімейної та дитячої політик, а її фокус змістився на соціальний контекст. Це прослідковується не тільки на прикладі зміни структури профільного міністерства, а й подальшою реорганізацією структурних підрозділів органів виконавчої влади нижчого рівня – у напрямку об'єднання сектору сімейної, дитячої та молодіжної політик. Відповідно, на структурному рівні тогочасна молодіжна політика втратила шанси на пріоритетність і слугувала лише складовою у структурі ширшого кола питань. І хоча на нормативно-правовому рівні державою було закладено цілий комплекс напрямків тогочасної молодіжної політики, широкий спектр положень було не виконано, як через нестачу дієвих механізмів для їх реалізації, так і через низький рівень бюджетного фінансування. У контексті сприяння участі молоді, не виключенням стали і такі напрямки, як надання фінансової підтримки дитячим і молодіжним організаціям, надання їм об'єктів нерухомості для здійснення статутної діяльності, а також створення Національного центру громадських молодіжних та дитячих організацій [5, с. 244]. Особливих зрушень не відбувалось і для збільшення рівня представництва молоді у системі органів публічної влади. Загалом на інституційному рівні спостерігався брак механізмів для здійснення систематичної роботи для залучення молоді до суспільно-важливих процесів [5, с. 244], а публічна політична участь молоді як така більшою мірою була результатом самоорганізації молоді, ніж результатом комплексної державної політики.

Бути інтегрованою у структурний взаємозв'язок із сімейною та дитячою, молодіжна політика фактично продовжувала до кінця 2010-го року. Так, у грудні указом Президента України ухвалюється рішення про створення Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України шляхом реорганізації декількох міністерств [23]. Однак нова практика об'єднання одразу чотирьох сфер державної політики під координацію одного центрального органу виконавчої влади не призвела

до істотного посилення ролі молодіжної політики. Певне покращення ситуації чекало на молодіжну політику лише у 2013-му році, що охарактеризувалось повторним утворенням Міністерства молоді та спорту України із подальшим забезпеченням відповідних структурних трансформацій на рівні адміністрацій. Разом з тим, структурне «дрейфування» молодіжної політики призвело до часткового посилення дискусій щодо її остаточного концептуального бачення, якій супроводжувались бажанням тодішнього керівництва держави продемонструвати кроки, орієнтовані на сприяння її розвитку. Так, у червні 2012 р. Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову «Про утворення Молодіжної ради». [27]. У тому ж році було затверджено її персональний склад, а голові ради, який за посадою є профільним міністром, було надано право змінювати його одноосібно [18]. Також у 2013-му році було затверджено Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року. Цікаво, що зазначений документ містив положення щодо шляхів активізації участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики, а також прийнятті рішень, націлених на розв'язання проблем молоді [26]. Зокрема, передбачалося, що реалізація зазначеного мала відбуватися у три етапи:

- удосконалення та доповнення нормативно-правової бази, розробка і затвердження профільних обласних цільових соціальних програм, створення плану заходів з підтримки молоді на 2016–2020 рр.;

- розширення фактичної співпраці та підтримки молоді, шляхом збільшення розмірів фінансування молодіжних програм, а також сприяння забезпеченню участі молоді та громадських об'єднань у житті суспільства;

- делегування функцій з реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським об'єднанням [26].

Своєю чергою, у контексті публічної політичної участі молоді, до переліку запланованих результатів належать:

- активізація участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики;

- збільшення кількості громадських організацій та спілок, які представляють інтереси молоді;

- підвищення рівня суспільної активності молоді [26].

Проте у стратегії були відсутні заплановані показники для досягнення та оцінки отриманих результатів, а самі формулювання, наведені вище, не мають конкретизації. Наприклад, постає питання, яким чином вбачається стимулювання рівня молодіжної активності у вирішенні суспільно-важливих питань? Спостерігається й недостатній рівень валідності запланованих результатів – зокрема, якою мірою можна ствер-

джувати, що збільшення кількості громадських об'єднань сприяє кращому представництву інтересів молоді? Адже у даному контексті питання, передусім, не у кількості, а у якості молодіжних організацій, а також готовності і здатності органів публічної влади з ними співпрацювати. Більше того, положення, закладені у стратегію, частково не корелюють з чинною на той момент Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2009-2015 роки, зокрема, у частині стимулювання участі молоді у процесах розробки і реалізації державної молодіжної політики, де відповідні положення відсутні ані серед запланованих результатів, ані серед завдань та показників [13]. Водночас «готовність» уряду співпрацювати з громадськими об'єднаннями, які опікуються проблемами молоді, прослідковується на прикладі постанови Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 р. № 602, якою було ухвалено рішення про ліквідацію Молодіжної ради, що існувала при цьому органі державної влади [11]. Тому, з огляду на все зазначене, можна констатувати, що період 2010–2014 рр. відкрив шлях до подальшого посилення молодіжної політики у структурному вимірі, однак на рівні тогочасних нормативно-правових актів переважно були присутні норми декоративного характеру. Зі свого боку, на інституційному рівні і надалі продовжувала спостерігатись структурна незрілість та брак державних механізмів для залучення молоді у процеси прийняття суспільно-важливих рішень.

Певний зсув у контексті розвитку державної молодіжної політики припав на період з 2015–2021 рр. Зокрема, підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом вплинуло на активізацію дискусій щодо подальших кроків у реформуванні державної молодіжної політики. Аналізуючи вітчизняну нормативно-правову базу у сфері державної молодіжної політики, міжнародні експерти наголошували на необхідності втілення у життя наступних рекомендацій:

- сформулювати єдине уніфіковане бачення молодіжної політики на загальнодержавному рівні;

- сприяти залученню молодіжної партисипації у процесах розробки молодіжної політики;

- врахувати потреби та особливості вразливих груп у стратегічних документах;

- запровадити дієву систему моніторингу і оцінки;

- забезпечити реалізацію антидискримінаційних норм [1, с. 19–25].

На відповідь зазначеним рекомендаціям, першим кроком, вираженим у нормативному полі, стало ухвалення Кабінетом Міністрів України Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр., яка була розроблена

за участі агенцій ООН та організацій громадянського суспільства. Фактично, положення цієї програми відображали стратегію, прийняту у 2013-му році, однак мали більш конкретно виражений характер, ніж у попередній державній цільовій соціальній програмі, що проявлялося у наявності чітко визначених запланованих заходів та показників оцінки очікуваних результатів. Крім цього, у ній було враховано нюанси актуальних реалій того часу – зокрема, вперше виділено необхідність надання підтримки молодим людям, які постраждали від військової агресії РФ [14].

Інші кроки у напрямі розвитку вітчизняної молодіжної політики також охарактеризувалися продовженням публічної дискусії щодо концептуального бачення та основних засад, які мали бути закладені у нову нормативно-правову базу. Зокрема, з 2015-го по 2021-ий рр. спостерігалась активізація публічних дискусій щодо подальшого бачення молодіжної політики в Україні. Одночасно відбувалась розробка та ухвалення документів інструментального характеру [17; 19; 20]. Щодо ж норм стратегічного характеру – у 2015-му році до Верховної Ради України було подано проект Закону України «Про молодь». Однак, згодом його було відправлено на доопрацювання. У 2019-му році цей законопроект було відкликано, а у 2020-му – подано новий, який отримав назву «Про основні засади молодіжної політики». Паралельно тривав процес розробки і обговорення майбутньої стратегії та державної цільової соціальної програми. Тому часовою точкою фіналізації такою дискусії, на нашу думку, є 2021-ий рік, коли було прийнято одразу три документи, які мають визначальну роль для молодіжної політики сьогодення. Одним із них якраз і став Закон України «Про основні засади молодіжної політики» – адже саме цим нормативно-правовим актом було запроваджено одразу цілий комплекс новацій у сфері молодіжної політики. Зокрема, було уточнено та введено в обіг широкий спектр понять, що дозволило суттєво деталізувати, розгалужити і систематизувати різні компоненти, пов'язані з молодіжною політикою. Новими для вітчизняного законодавства стали положення, присвячені роботі з молоддю, статусу молодіжних рад, розвитку молодіжної інфраструктури, проектної підтримки, міжнародному співробітництву у сфері молодіжної політики. Уперше на рівні закону було створено нормативні умови для формування консультативно-дорадчих рад при органах публічної влади, при чому, як на місцевому і регіональному, так і загальнодержавному рівнях. Розмежовано поняття «молодіжний центр» та «молодіжний простір». Введено норми для формування мережі молодіжних центрів по всій території України. Визначено поняття «молодіжний працівник» та окреслено зміст молодіж-

ної роботи. Нормативно передбачено створення Українського молодіжного фонду, орієнтованого на підтримку молодіжних проектних ініціатив на конкурсній основі [24]. З позиції коректного визначення понять, важливо зазначити, що цим законом було вилучено поняття «державна молодіжна політика», а термін «молодіжна політика» здобув нового змісту, набувши відповідності із позицією Ради Європи.

У тому ж році було ухвалено Національну молодіжну стратегію до 2030 року (березень 2021 р.) та Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021–2025 роки (червень 2021 р.). Ці документи виступили на підсилення оновленого підходу до молодіжної політики, закладеного у закон. Зокрема, у Стратегії стверджується, що його реалізація обумовлює необхідність обов'язкового дотримання комплексу принципів, одним із яких є принцип участі. Він полягає у забезпеченні залучення молоді до процесів ухвалення рішень, які стосуються самої молодіжної політики. Для цього, відповідно до Стратегії, держава зобов'язана забезпечувати існування засобів, простору та відповідних можливостей, а також надавати підтримку змістовній участі молоді у процесах ухвалення суспільно-важливих рішень [21]. Слід зазначити, що очікувані результати та заплановані заходи, які містяться у цільовій соціальній програмі, логічно відображають вищезазначені завдання, а також положення Національної молодіжної стратегії [21]. Як наслідок, зазначені положення знайшли своє продовження в обласних цільових соціальних програмах, які було прийнято або до яких було внесено зміни після затвердження загальнодержавної програми на 2021–2025 роки.

Початок повномасштабного військового вторгнення російської федерації у лютому 2022-го року призвів до внесення змін адаптивного характеру в окремі нормативні акти у сфері молодіжної політики. Так, у Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021–2025 роки було додано нові норми, завдання та показники, пов'язані із: підвищенням життєстійкості та культурою безпеки життєдіяльності; залученням до волонтерської діяльності; адаптацією молоді до ринку праці в умовах війни та післявоєнний період [16]. Слід зазначити, що у 2023-му році також зберігалась тенденція поступового доповнення нормативної бази підзаконного рівня новими нормами, відповідно до концепції, окресленої у Законі України «Про основні засади молодіжної політики». Отже, можна дійти висновків, що молодіжна політика в Україні продовжує свій розвиток, адаптуючись до нових умов.

Висновки. Таким чином, процес інституціоналізації молодіжної політики в Україні можна розділити на такі етапи, кожен з яких характери-

зується окремими притаманними йому особливостями:

На першому, **генезаційному етапі** (серпень 1991 – серпень 1996 рр.) відбувається зародження вітчизняної молодіжної політики. У цей період створюється первинна нормативно-правова основа для регулювання, на той момент, державної молодіжної політики. Основний акцент робиться на задоволенні матеріальних, освітніх, культурних та соціальних потреб молоді, однак ефективні механізми для її залучення у самі процеси розробки і реалізації молодіжної політики відсутні.

На другому, **об'єктивованому етапі** (вересень 1996 – листопад 2010 рр.) спостерігається усталення тогочасного сприйняття ролі і місця державної молодіжної політики як складової сімейної, дитячої та соціальної політик. Незважаючи на наявність окремих положень про важливість залучення молоді до процесів ухвалення суспільно-важливих рішень, де факто молодь залишається об'єктом державної політики.

Третій, **змішаний етап** (грудень 2010–2014 рр.), охарактеризувався частковим розвитком молодіжної політики. У цей період спостерігається поєднання процесів, важливих для подальшого розвитку молодіжної політики, із прийняттям норм, переважно, декларативного характеру. Однак на цей час на інституційному рівні продовжувала спостерігатись структурна незрілість та брак державних механізмів для залучення молоді у процеси прийняття суспільно-важливих рішень.

Наступний, **прогресивний етап** (2015–2021 рр.), відзначився активізацією публічних дискусій щодо вдосконалення і переосмислення існуючих державних підходів до взаємодії з молоддю. Зазначені дискусії супроводжувались поступовим формуванням і становленням нового концептуального бачення молодіжної політики, що відображалось у вигляді ухвалення нових нормативних актів та створення інституційних умов, орієнтованих на забезпечення її розвитку.

Актуальний, **турбулентний етап** (лютий 2022 р. – наш час) характеризується спробами адаптувати молодіжну політику сьогодення до реалій військового часу. Низка положень набувають змін, зокрема, включаються норми щодо підтримки соціально-вразливої молоді, яка постраждала від війни. З моменту повномасштабного вторгнення призупиняється діяльність багатьох молодіжних рад і молодіжних центрів, а держава концентрує пріоритетну увагу на військовій та соціальній сферах. Наприклад, до II кварталу 2023 року спостерігається фактичне замороження державного фінансування молодіжних заходів. Разом з тим, на стратегічному рівні молодіжна політика продовжує свій розвиток відповідно до вже сформованої концепції. Однак на цей час особливості подаль-

шого розвитку молодіжної політики України залежать не тільки від політичної волі керівництва держави, а й безпекової ситуації в країні. Окремого питання набуває рівень імплементації запланованих результатів на рівні громад, особливо тих, які знаходяться на прифронтових територіях. Постає й проблема нестачі спеціалізованої інфраструктури для роботи з молоддю.

Отже, процес еволюції молодіжної політики в Україні можна розділити на п'ять етапів, кожен з яких характеризується власними, притаманними йому особливостями. На нашу думку, саме врахування деталей перебігу такої еволюції дозволяє наочно прослідкувати еволюційність між різними фазами розвитку та формуванням сучасного концептуального бачення молодіжної політики, підтриманого державою. Зі свого боку, розуміння характерних рис нинішнього етапу інституціоналізації молодіжної політики дозволяє констатувати про наявність перспектив у розвитку спеціалізованих інституційних механізмів, які сприяють забезпеченню публічної політичної участі молоді, що заслуговує стати предметом окремої уваги для вітчизняної наукової спільноти у рамках подальших досліджень з відповідної тематики.

Література

1. Андерсон К. Підсумковий звіт. Аналіз прогалин законодавства України про молодіжну політику в контексті рекомендацій Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС й іншими відповідними політичними документами ЄС. 2015. 89 с. URL: <https://dismp.gov.ua/analiz-progalin-zakonodavstva-ukraini-promolodizhnu-politiku-v-konteksti-rekomendacij-ugodi-pro-asociaciju-mizh-ukrainoju-ta-ies-j-inshimi-vidpovidnimi-politichnimi-dokumentami-ies/>
2. Бородин Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра істор. наук. Дніпропетровськ, 2007. 36 с.
3. Бородин Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.): монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2008. 429 с.
4. Буяк Б. Молодь як особлива соціально-демографічна група в умовах становлення соціально-правової держави та громадянського суспільства. *Наукові записки*. 2007. Вип. 36. С. 198–209.
5. Гайдаєнко І. Державна молодіжна політика в Україні (друга половина 90-х років ХХ ст.). *Гуманітарний вісник*. 2014. Вип. 34. С. 247.
6. Головатий М. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану. *Український соціум*. 2005. № 1. С. 54–62.
7. Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція; Пер. з англ. О. Д. Білогорського. Х.: Каравелла, 2002. 216 с.

8. Канавець М. В. Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2009. 20 с.
9. Каретна О. О. Механізми сучасної державної молодіжної політики України: еволюція та тенденції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук. Одеса, 2012. 17 с.
10. Коваль Г. В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 432 с.
11. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 року № 602. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-2014-%D0%BF/paran10#n10>
12. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15 грудня 1992 року № 2859-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12#Text>
13. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2009 року № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-%D0%BF#Text>
14. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF/ed20200811#Text>
15. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України (у редакції від 02.06.2021 р.): Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 року № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF/ed20210602#Text>
16. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України (у редакції від 08.03.2023 р.): Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 року № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
17. Про затвердження Національного знаку якості та критеріїв якості для молодіжних центрів: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 3 серпня 2017 року № 3284. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1061-17#Text>
18. Про затвердження складу Молодіжної ради: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 року № 835-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2012-%D1%80#Text>
19. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>
20. Про затвердження типових положень про молодіжні ради: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року № 1198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>
21. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: Указ Президента України від 2 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
22. Про Національну раду з питань молодіжної політики: Указ Президента України від 03.12.1995 № 1129/95. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/u1129_95?an=119701
23. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010#Text>
24. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 року № 1414- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
25. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>
26. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: Указ Президента України від 27 вересня 2013 року № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013#Text>
27. Про утворення Молодіжної ради: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2012 року № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2012-%D0%BF#Text>
28. Щедрова Г. П. Інституціональна еволюція державної молодіжної політики в Україні. Науковий журнал «Politicus». 2020. №5. С. 113–119.
29. Almond G. Comparative political system. *The Journal of Politics*. 1956. № 18. P. 391–409.
30. Barber B. *Social Stratification: A Comparative Analysis of Structure and Process*. Harcourt, Brace, 1957. 540 p.
31. Habermas, J. *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge: The MIT Press, 1991. 301 p.
32. Jans, M., De Backer, K., Youth (work) and social participation. Elements for a practical theory, Flemish Youth Council YePI, 2002.
33. Macpherson C. *The life and times of liberal democracy*. Oxford, 1977. 144 p.
34. Pateman C. *Participation and Democratic Theory*. Cambridge University Press. New York, 1970. 122 p.
35. Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers to member States on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights. Council of Europe. 2015. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c46f7
36. Siurala L. *A European framework for youth policy*. Directorate of Youth and Sport Council Publishing. 57 p. URL: <https://rm.coe.int/european-framework-for-youth-policy-eng/16809096b6>
37. Verba S. Nie N. Jae-on Kim. *Participation and Political Equality: A Seven Nation Comparisons*. Cambridge University Press, 1978. 394 p.

Анотація

Матухно Г. Р. Інституціоналізація молодіжної політики в Україні як чинника впливу на рівень публічної політичної участі молоді. – Стаття.

В умовах функціонування сучасних демократичних держав значної актуальності набуває питання розробки і реалізації ефективної молодіжної політики, як однієї із основ формування свідомих та відповідальних молодих громадян. Не виключенням є й Україна, де попри усі виклики сьогодення, молодіжна політика і надалі продовжує свій розвиток. Саме тому дану статтю присвячено дослідженню процесу інституціоналізації молодіжної політики в Україні, як окремого напрямку державної політики, що має значний вплив на особливості публічної політичної участі молоді.

Методологічною основою дослідження є використання структурного підходу у поєднанні із синтезом, аналізом і порівнянням нормативних актів у сфері молодіжної політики, ухвалених у різні роки. Так, у роботі проаналізовано основні нормативні та нормативно-правові акти, які регулювали вітчизняну молодіжну політику за різних часів. Своєю чергою, врахування структурного виміру дозволило оцінити рівень ефективності молодіжної політики в Україні, а також співставити різні підходи до сприйняття ролі і місця молодіжної політики з боку держави.

За результатами дослідження було виокремлено та проаналізовано характерні особливості різних етапів розвитку вітчизняної молодіжної політики. Запропоновано новий підхід до здійснення етапізації процесу інституціоналізації молодіжної політики в Україні. Здійснено оцінку різних етапів розвитку вітчизняної молодіжної політики у контексті її впливу на рівень публічної політичної участі молоді. Виокремлено основні виклики, із якими стикається молодіжна політика сьогодення. Обґрунтовано доцільність та наявність перспектив у дослідженні спеціалізованих інституційних механізмів, які включені у структуру молодіжної політики та впливають на рівень, особливості і форми прояву публічної політичної участі серед молоді.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, публічна політична участь, інституціоналізація, інституційні чинники, політичні інститути.

Summary

Matukhno G. R. Institutionalization of youth policy in Ukraine as a factor influencing the level of public political participation of youth. – Article.

In the conditions of the functioning of modern democratic states, the issue of developing and implementing an effective youth policy, as one of the foundations of the formation of conscious and responsible young citizens, is gaining considerable relevance. Ukraine is no exception, where despite all the challenges of today, youth policy continues its development. That is why this article is devoted to the research of the process of institutionalization of youth policy in Ukraine, as a direction of state policy, which has a significant impact on the peculiarities of public political participation of youth.

The methodological basis of the research is the use of a structural approach in combination with the analysis, and comparison of normative acts in the field of youth policy adopted in different years. Thus, the work analyzes the main normative and normative legal acts that regulated domestic youth policy at different times. In turn, taking into account the structural dimension made it possible to assess the level of effectiveness of youth policy in Ukraine, as well as to compare different approaches to the perception of the role and place of youth policy on the part of the state.

Based on the results of the research, the characteristic features of various stages of the development of the national youth policy were identified and analyzed. A new approach to the phasing of the process of institutionalization of youth policy in Ukraine is proposed. An assessment of various stages of the development of national youth policy in the context of its influence on the level of public political participation of youth was carried out. The main challenges faced by today's youth policy are highlighted. The expediency and availability of perspectives in the study of specialized institutional mechanisms, which are included in the structure of youth policy and influence the level, features and forms of manifestation of public political participation among young people, are substantiated.

Key words: youth, youth policy, public political participation, institutionalization, institutional factors, political institutions.